

Соња Бисерко, председница Хелсиншког одбора за људска права Србије, анализира прве реакције Београда на одлагање одлуке о кандидатури Србије у ЕУ, говори о томе шта Србију чека у наредна три месеца, које кораке би одговорна власт требало да учини, да ли постоји спремност за промену неуспешне политике која се водила под слоганом и Косово и ЕУ у коначно јасан став Србије: Или Косово или ЕУ.

РСЕ: Након објављивана одлуке да се одлаже кандидатура Србије за ЕУ, председник Тадић је рекао да је Србија испунила услове, да може мирно да погледа у очи ЕУ и поставио питање да ли европски партнери то могу. Да ли сматрате примереним такво реаговање, с обзиром да се зна да барикаде нису склонене, да оно што је договорено са Приштином није имплементирано?

Бисерко: Оно што Београд, а ни председник Тадић не разумеју јесте да Европа жели да затвори питање граница. А Косово је остало последња спорна граница коју заправо Србија оспорава. Сав овај напор последњих месеци је био усмерен ка томе да се стави тачка на питање оспоравања граница. Србија то мора да схвати и да се у наредна три месеца понаша у складу са очекивањима ЕУ, с обзиром да је став међународне заједнице релевантан, а он је изричито против било каквих промена граница и подела Косова. Значи, Србија треба да се усмери на обезбеђивање заштите Срба на северу Косова који сада живе у неком правном вакууму с обзиром да нису под ингеренцијом косовске Владе и државе. Просто су остављени на милост и немилост разним групама које доле оперишу. Србија је на путу да добије кандидатуру, али ова препрека је заправо била кључна и у овом моменту односи се на питање граница.

РСЕ: Да ли је председник Србије требао да најави промене политике према Косову која се показала неуспешном?

Бисерко: То је очигледно нешто што очекује, не само њега, него целу политичку елиту, сем оних који се сада представљају као покрет Преокрет, који је сада, први пут након двадесет година, тражио промену политике. До сада нисмо имали тај случај. Имали смо демонстрације због крађе избора, имали смо 5. октобар углавном за смењивање Милошевића, али не и за промену политике. Нажалост, оно што се касније спроводило било је мање-више иста политика другим средствима. Онај напор који је Зоран Ђинђић предузео у смислу мењања политике био је награђен његовим убиством, тако да се поново налазимо пред истим зидом.

РСЕ: Да ли вас обесхрабрује овакво реаговање са врха државе?

Бисерко: Србија нема избора - или да мења политику или да остане изолована. Она просто нема другу алтернативу, без обзира што је опозиција врло задовољна што Србија није добила ту кандидатуру.

РСЕ: Да ли то зна врх државе?

Бисерко: Мислим да ће то схватити. Они нису очекивали да ће ЕУ, односно Немачка, остати чврсто на својој позицији. Њена позиција је била већ јасна после посете Ангеле Меркел. Њену посету нису схватили озбиљно, као што то нису схватили свих ових година. Мање-више им се гледало кроз прсте зато што се сматрало да Србија јесте важан фактор стабилизације региона, што и јесте. Овај последњи корак који треба да направи се односи на питање стабилизације граница. Ту више неће бити промена. Архитектура Балкана је мање више завршена и од Србије зависи како ће се укључивати у ту архитектуру. Мислим да нашем врху предстоји пуно разумевање европске политике и усклађивање својих потеза и извршавање обавеза из споразума који су потписани у наредна два месеца.

РСЕ: Да ли је Србија заправо кажњена?

Бисерко: Мислим да није кажњена. Ово је још један подстицај да заврши посао до краја. Она је за сада само формално то потписала али није имплементирала. Мора озбиљно да се схвати да више нема лагодног понашања у односу на међународне обавезе.

РСЕ: Да ли је порука без фактичког, додуше неформалног али практичног признавања реалности да је Косово ван Србије и да није јужна покрајина, како је називају неки медији и политичари, не може се у ЕУ. Да ли се то тражи од Србије?

Бисерко: Наравно. То је заправо та порука која је дошла са овог самита у Бриселу и она ће остати као таква. Србија ће то морати примити к знању. Мислим да је већи део наше политичке елите тога већ свестан, с обзиром да је ампутација Косова била на путу свих ових деценија и да је север Косова инструмент за поделу Босне, која се сматра највећом победом Србије у последњих двадесет година. Мислим да ће чак и тај део доћи на ред. Србија мора да одустане и од РС-а. Било би врло добро да у овом моменту наша политичка елита, и све оно што је окружује, разни неформални центри, заправо подвуку црту, промене политику и усмере своју енергију на добијање статуса и почетак преговора.

РСЕ: Да ли је доживела крах политика и ЕУ и Косово? Да ли је сад пред Србијом избор: или - или?

Бисерко: Јесте. Та је политика давно доживела крах, али она је постала очита овог лета кад су успостављене барикаде јер се сматрало да ће се изнудити подела. И читава ова политика која се последњих шест, седам месеци спроводи и која је на делу од пролећа ове године, била је заправо базирана на анализи и очекивању да ће међународна заједница пристати на поделу.

РСЕ: Шта Србија треба да реши до фебруара наредне године?

Бисерко: Пре свега, мора да спроведе оно што је потписао Борко Стефановић у Бриселу. Значи, те елементарне тачке, односно минимум који треба да испуни до фебруара, а касније да настави са тим. То је заправо интегрисана контрола граница, повлачење барикада, неометано функционисање КФОР-а и ЕУЛЕКС-а на целој територији Косова и неке друге ствари, али ове три су најбитније. Србија до фебруара мора да покаже да је спремна да прихвати ту нову реалност која се сада очитује кроз захтеве који су пред нама од стране ЕУ.

РСЕ: Поставља се питање које ће бити политичке последице овог неуспеха? Да ли следи јачање деснице и противника ЕУ? Да ли је то нима ветар у леђа, како је речено у првим реакцијама из Београда?

Бисерко: Прве реакције су наравно веома емотивне и то уопште не изненађује јер је ова Влада већ три године и више стварала утисак да је кандидатура само питање времена, односно техничко питање које ће Србију увести у тај нови статус. Међутим, десница је и онако јака у Србији и сигурно ће то у овом предизборном периоду користити као неуспех Владе, тражећи оставке, превремене изборе и остало, што није могуће у овом моменту извршити, обзиром да је то заправо одлука целе Србије.

Не ради се само о овој Влади, већ и опозицији и уопште о нашем друштву и пресецању дилеме да ли смо у Европи или нисмо. Влада сноси највећу одговорност јер је носилац политике која је требала Србију да доведе до статуса кандидата. Међутим и опозиција је одговорна, обзиром да све време покушава да разводни политику Владе која се односи на ЕУ и њене обавезе које произилазе из нових ствари. Исто тако је подупирала барикаде на Косову. Наравно, Влада се није јасно дистанцирала од тога.

РСЕ: Не да се није дистанцирала, него је подржавала барикаде до недавно.

Бисерко: Јесте, али је и један део опозиције био активно укључен у то. Ради се уопште о једној преломној тачки за цело друштво. Да ли ћемо ми кренути ка Европи или ћемо остати рупа на Балкану?

РСЕ: Да ли то може урадити иста екипа која је доживела неуспех?

Бисерко: Ми немамо друге екипе зато што су друге екипе сличне. Врло је важно да постоји овај Преокрет који заправо изражава потребу за променом политике. Он расте, има подршку многих јавних личности и грађана. Мислим да је важно препознати да је то први пут захтев из србијанског друштва за променом политике који је дошао изнутра, без подршке извана.

РСЕ: У једном одговорном друштву би се очекивало да власт положи рачуне јавности, зашто се ово догодило. Код нас је министар Ђелић поднео оставку, а онда га премијер моли да то не чини и све личи на неку фарсу.

Бисерко: Не требамо очекивати веће реакције када је у питању одговорност Владе или појединаца који су били инволвирани у те послове. Ми просто немамо ни ту политичку културу да на било ком нивоу неко направи биланс и онда изнесе пред јавност свој неуспех или неуспех одређене политике. Тешко је очекивати такво понашање. Међутим оно што је ипак охрабрујуће и иде у карактер нашег друштва и стања у ком се налазимо јесте то да је председник Тадић рекао да треба наставити са политиком пута ка ЕУ. Мислим да је врло важно да и он није подлегао емотивним реакцијама какве су већином биле карактеристичне за већину политичара и аналитичара који су давали изјаве тим поводом.

РСЕ: Колико је јака политичка опција која би Србију гурнула у загрљај Русије?

Бисерко: Мислим да је она доста јака јер због те политике Србија касни десет година у својој транзицији и прикључењу ЕУ. Нажалост очигледно је да Србија без учешћа Русије и њене подршке у одређеним неформалним центрима не би била у ситуацији у каквој је. То је наивност наше политичке елите да мисли да Русија заправо подупире Србију због њених интереса. То је једно наивно гледање на свет и просто се човек не може отргнути неком осећању те провинцијалности у посматрању света и оног што се дешава око нас.

Србија је заправо изабрала једну позицију да све време статира, кибицује и чека повољан тренутак када ће остварити своје претензије на суседне две земље или ће добити неки повлашћени статус. Ствари у свету изгледају много другачије, поготово у Европи, и врло је важно бити део било каквог процеса. Активно учешће је веома важно за профилисање оног што ће Европа бити и шта ћемо ми бити у будућности. Парадигма се мења. Цела Европа размишља како да реши проблеме и врло је важно учествовати у тим процесима.

РСЕ: У истом дану су стигле добре вести за Црну Гору, веома добре вести за Хрватску и лоше вести за Београд. Шта Србија треба да уради да престане да буде реметилачки фактор у региону?

Бисерко: Реакције у Београду су наравно биле још више емотивне јер су и Хрватска и Црна Гора и Косово добили позитивне сигнале. У овом моменту, а мислим да је то крајње време, не само због ЕУ, него и због нас самих, треба да прихватимо ту реалност у региону. Да се направи биланс те поражавајуће политике коју је покренуо Милошевић. Он није био једини носилац те политике, али нажалост та политика прижељкивања да се свет на неки начин поремети и да Србија на крају ипак успије да оствари своје претензије. Има сувише таквих центара, и неформалних и формалних, који још увек живе са том политиком.

РСЕ: Претпостављам да сте читали текст Весне Пешић у којем се она врло оштро обраћа председнику Србије Тадићу, за кога она сматра да је сконцентрисао сву власт у својим рукама. Сад се поставља питање - постоји ли у самом ДС-у потенцијал за промену политике која очигледно није дала резултате?

Бисерко: Унутар ДС-а сигурно постоје разне струје. Једна од њих је и проевропска. То се види и по овим људима који су врло здружено радили на приближавању Србије тој тачки када Србија треба да добије кандидатуру. Међутим, унутар сам партије постоје и струје које су ближе Коштуници и које заправо још увек имају важан утицај. Ти разни неформални кругови још увек значајно утичу на одлуке. Према томе, ни сам председник, не знам колико је он лично за ову или ону опцију, али у сваком случају налази се у одређеном окружењу које заправо врши велики притисак на његово понашање.

Оно што би заправо он требао да покаже у овом моменту, и где би историја сигурно била на његовој страни, јесте више храбрости и одлучности да направи прекид са том политиком јер чини ми се да сви мисле да су ти центри сувише јаки. Ја мислим да би се могла направити упоредба са оним временом када је српска војска у Хрватској пала за једно кратко време, а до тада се мислило да је просто непобедива. Тако би се показало да и ти центри и кругови у Србији који заговарају антиевропску политику, да је то све на врло slabим основама јер Србија нема снагу да преживи сама без неке значајне подршке, у овом случају ЕУ, као што се већ показало у ових десет година.

(Радио Слободна Европа)